

SPIS TREŚCI

WSTĘP.....	11
I. DZIECKO W INSTYTUCJONALNEJ STRUKTURZE SPOŁECZNEJ.....	20
1. Socjalizacja dziecka.....	20
2. Struktura warunków socjalizacji.....	22
3. Przedszkole jako instytucja socjalizacji dziecka.....	25
4. Społeczność dziecięca w procesie interakcji.....	31
5. Proces komunikacji w zachodzących interakcjach.....	32
6. Wychowanie interpersonalne.....	34
7. Doświadczenia interpersonalne a wrażliwość na drugiego człowieka.....	38
II ROZWÓJ SPOŁECZNY JAKO ODDZIAŁYWANIE KONTEKSTU ZEWNĘTRZNEGO.....	43
1. Kontekst społeczny a uczenie się społecznego zachowania ...	47
2. Kontekst społeczny a wiedza dziecka.....	50
3. Rozwój a uczenie się.....	52
4. Poznawanie innych w interakcjach z rówieśnikami.....	56
5. Zamierzony wpływ dorosłych.....	59
6. Kompetencje społeczne regulujące zachowanie człowieka ...	65
6.1. Empatia jako kompetencja społeczna.....	65
6.2. Zachowania prospołeczne.....	82
6.3. Tolerancja.....	103
III. INTEGRACJA SPOŁECZNA DZIECI PEŁNOSPRAWNYCH I NIEPEŁNOSPRAWNYCH -PODSTAWY TEORETYCZNE.....	114
1. Istota integracji.....	114
2. Integracja jako proces wielowymiarowy.....	116
3. Edukacja integracyjna a integracja społeczna.....	118

4. Dziecko niepełnosprawne w wieku przedszkolnym w wybranych krajach świata.....	125
4.1. System wsparcia dzieci ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi w USA.....	125
4.2. Model edukacji integracyjnej w Wielkiej Brytanii.....	134 Y
4.3. Edukacja włączająca dzieci specjalnej troski w USA, Anglii i Szwecji.....	138 V
4.4. Edukacja integracyjna we Włoszech.....	164
4.5. Nauczanie specjalne czy edukacja integracyjna w systemie oświaty na Litwie.....	166
4.6. Dziecko niepełnosprawne w ukraińskim systemie edukacji...;	174
4.7. Edukacja dzieci niepełnosprawnych w wybranych krajach Afryki oraz Bliskiego Wschodu.....	180
4.8. Podobieństwa i różnice między modelami integracji w różnych krajach.....	190
5. Integracja społeczna w edukacji przedszkolnej w Polsce.....	194
5.1. Prawa integracji społecznej.....	197
5.2. Modele podejścia do edukacji dzieci niepełnosprawnych...	198 /
5.3. Formy integracji.....	201
5.4. Znaczenie grupy integracyjnej.....	203
5.5. Dziecko niepełnosprawne w kontekście sytuacyjnym...	206
IV. METODOLOGIA BADAŃ WŁASNYCH.....	212
1. Przedmiot badań.....	212
2. Cele badań.....	213
3. Integracja instytucjonalna.....	215
4. Integracja interpersonalna.....	217
5. Integracja intrapsychiczna.....	220
6. Metody i narzędzia badawcze.....	222
7. Teren badań.....	226
WYNIKI BADAŃ	
V. EDUKACJA PRZEDSZKOLNA W WYMIARZE INSTYTUCJONALNYM.....	228
1. Architektura i wyposażenie.....	228

2. Regulacje prawne.....	230
3. Instytucje wspomagające edukację przedszkolną w procesie integracji społecznej.....	237
4. Wybrane programy edukacji przedszkolnej a problemy integracji społecznej.....	241
5. Prointegracyjne działania nauczycieli przedszkoli.....	250
6. Kształcenie nauczycieli w procesie integracji społecznej.....	253
VI. EDUKACJA PRZEDSZKOLNA W WYMIARZE INTERPERSONALNYM.....	256
1. Gotowość nauczycieli do pracy z dziećmi o specjalnych potrzebach edukacyjnych.....	256 -
1.1. Kontakt nauczycieli z osobą niepełnosprawną.....	257
1.2. Postawy, które wyzwała kontakt z osobą niepełnosprawną ..	258
1.3. Miejsce zamieszkania a uzasadnianie postaw wobec osób niepełnosprawnych.....	259
1.4. Deklarowana postawa wobec osoby niepełnosprawnej a deklarowana chęć pracy w placówce integracyjnej.....	261
1.5. Wiedza nauczycieli o niepełnosprawnościach.....	261
1.6. Stosunek nauczycieli do różnych form integracji.....	262
1.7. Wiedza dotycząca form integracji a preferowany wybór jednej z nich.....	268
1.8. Miejsce zamieszkania a chęć podjęcia pracy w przedszkolu integracyjnym.....	269
1.9. Wiek a wybór pracy w wybranej formie integracyjnej.....	270
1.10. Staż pracy a znajomość form integracji.....	271
1.11. Motyw powstawania przedszkoli integracyjnych a zmiana kompetencji nauczycieli.....	273
1.12. Cechy, jakie powinien posiadać nauczyciel pracujący w grupie integracyjnej.....	275
1.13. Stosunek nauczycieli do tworzenia placówek integracyjnych.....	280
1.14. Bariery społecznej edukacji integracyjnej.....	282
2. Kompetencje nauczyciela gotowego do edukacji integracyjnej....	288
2.1. Kompetencje interpersonalne.....	289
2.2. Kompetencje poznawcze.....	290

2.3. Kompetencje terapeutyczne.....	290
2.4. Kompetencje organizacyjne.....	292
3. Rodzina jako kontekst społeczny.....	300
3.1. Świadomość pedagogiczna rodziców dzieci w przedszkolach masowych i integracyjnych.....	300
4. Kontekst społeczny grupy a wiedza dziecka o osobie niepełnosprawnej.....	315
4.1. Reprezentacja osoby niepełnosprawnej.....	316
VII. EDUKACJA PRZEDSZKOLNA W WYMIARZE INTRAPSYCHICZNYM.....	321
1. Empatia wśród nauczycieli przedszkoli integracyjnych i masowych.....	321
1.1. Rozumienie uczuć osób nieznanych i dalekich.....	321
1.2. Tendencja do wzruszania się.....	324
1.3. Tendencja do wzruszania się doświadczeniami przeżywanymi przez innych.....	325
1.4. Tendencja do współczucia i sympatycznego odnoszenia się do innych.....	326
1.5. Gotowość do kontaktu z osobami potrzebującymi pomocy ..	332
1.6. Wrażliwość emocjonalna.....	334
1.7. Chęć pomocy innym.....	335
1.8. Podatność na wpływ innych.....	336
1.9. Poziom empatii a liczba dzieci w rodzinie.....	340
1.10. Staż pracy a poziom empatii.....	341
2. Poziom empatii u dzieci pełnosprawnych w przedszkolach masowych i integracyjnych.....	344
2.1. Rozpoznawanie emocji z punktu widzenia drugiej osoby....	344
2.2. Rozpoznawanie emocji z punktu widzenia samego siebie ..	346
3. Deklarowane zachowania prospołeczne u dzieci w przedszkolach masowych i integracyjnych.....	349
3.1. Dostrzeganie problemu innej osoby.....	349
3.2. Współdziałanie.....	352
3.3. Udzielanie pomocy.....	354
4. Zachowania prospołeczne rzeczywiste wśród dzieci przedszkoli masowych oraz integracyjnych.....	356

4.1. Zachowania prospołeczne w sytuacjach samoobsługi ...	356
4.2. Udzielanie pomocy i współdziałanie w trakcie zabaw i zajęć swobodnych w przedszkolach I oraz M.....	358
4.3. Zachowania prospołeczne w przedszkolach M oraz I w trakcie zajęć zorganizowanych.....	358
4.4. Zachowania negatywne w relacjach między dziećmi w przedszkolach masowych i integracyjnych.....	359
5. Tolerancja wśród dzieci w przedszkolach masowych i integracyjnych wobec niepełnosprawnego kolegi.....	362
6. Wnioski z badań i postulaty praktyczne.....	364
6.1. Edukacja przedszkolna w płaszczyźnie interpersonalnej ...	369
6.2. Edukacja przedszkolna w płaszczyźnie intrapsychicznej...	373
6.3. Działanie przedszkola jako placówki wdrażającej integrację społeczną.....	375
6.4. Od integracyjnej edukacji przedszkolnej do edukacji włączającej.....	378
BIBLIOGRAFIA.....	381